

“De Nederlandse kennis- infrastructuur zou ik zeker missen.”

Tussen Nederland en België loopt er geen eenrichtingsverkeer. Behoorlijk wat Belgen trekken noordwaarts en maken er het mooie weer. Er zitten topmanagers, kunstenaars, voetballers en mensen uit de zorgsector bij. Weliswaar zocht enkele Belgen in de Nederlandse zorgsector op. In de tweede aflevering van de reeks ‘Belgen in Nederland’: Jan Steyaert.

1 | Wie is Jan Steyaert?

Jan Steyaert: “Ik ben een product van Herman Deleeck en Erik Van Hove die respectievelijk aan de toenmalige UFSIA en UIA de bepalende figuren waren in de Politieke en Sociale Wetenschappen. Ondertussen werk ik al twaalf jaar aan de Fontys Hogescholen in Eindhoven. Sinds kort ben

ik ook als bijzonder hoogleraar verbonden aan de Universiteit van Southampton. De eerste vijf jaar in Eindhoven voerde ik als een soort intellectuele huurling marktgerichte taken uit in verband met zorg en welzijn: studieopdrachten voor de Europese Commissie, ministeries, gemeenten en andere instanties. Meestal liepen er een paar opdrachten tegelijk, zelden was er tijd om een thema wat dieper uit te werken. Na 2000 werd ik een van de eerste lectoren in Nederland. Met de lectoraten wil men een kwaliteitsimpuls geven aan het Hoger Beroepsonderwijs (HBO) en voorkomen dat het een lesfabriek wordt. Hogescholen moeten kennisinstellingen worden, centra van praktijkgericht onderzoek. Het lectoraat beschikt over een budget voor thema-gericht onderzoek dat beroepsinnovatie bevordert. Als pioniers hadden we de vrijheid om uit te zoeken hoe dat onderzoek het best vorm kon krijgen. Mijn bestaan werd er alvast wat minder rusteloos door. Momenteel zijn er in Nederland voor alle vakgebieden samen een driehonderdtal lectoraten. De Vlaaming Tine van Regenmortel is de recentste aanwinst (*zie kader*). Vlaanderen heeft zo’n systeem niet. Maar in Nederland zijn er dan weer geen associaties tussen hogescholen en universiteiten. De kloof tussen de uni-

versitaire wereld en de hogeschool is er groter, zeker bij bestuurders.”

2 | Met welke problematiek hebt u vooral te maken?

“Technologie en sociale kwaliteit waren lange tijd de belangrijkste onderwerpen. Digitale cliëntenregistratie en -dossiers vormden mijn promotiethema. Later volgden studies over bijvoorbeeld e-mail in de hulpverlening bij het maatschappelijk werk. Bij de Europese projecten lag de nadruk op elektronische hulpmiddelen en toegankelijkheid. De afgelopen jaren stonden vooral de maatschappelijke gevolgen van technologie centraal. Leidt surfen tot vereenzaming? Wat zijn de gevolgen voor de sociale cohesie en welke mogelijkheden bieden bijvoorbeeld buurtwebsites? Door de heftige moderniseringsslag van de Nederlandse verzorgingsstaat was technologie echter geen prioritair aandachtsgebied meer. Het is ook een onderwerp waar we stilaan klaar mee zijn. In 2001 heb ik een boek geschreven met als titel *Geleidelijk digitaal* en het vervolg dat binnenkort verschijnt zal *Gewoon digitaal* heten.”

3 | Hoe bent u in het Nederlandse welzijnswerk terecht gekomen?

“Deels door toeval. Ik was een van de ‘sociale loodgieters’ van de vakgroep van Erik Van Hove. Aan de UIA werden we zo genoemd omdat we met maatschappelijke vraagstukken en minder met theoretische uitdagingen bezig waren. Dat beviel me wel, alleen waren er weinig mogelijkheden om er je loopbaan mee te vullen. Toen kwam er het aanbod om in Eindhoven bij de Fontys Hogescholen als coördinator

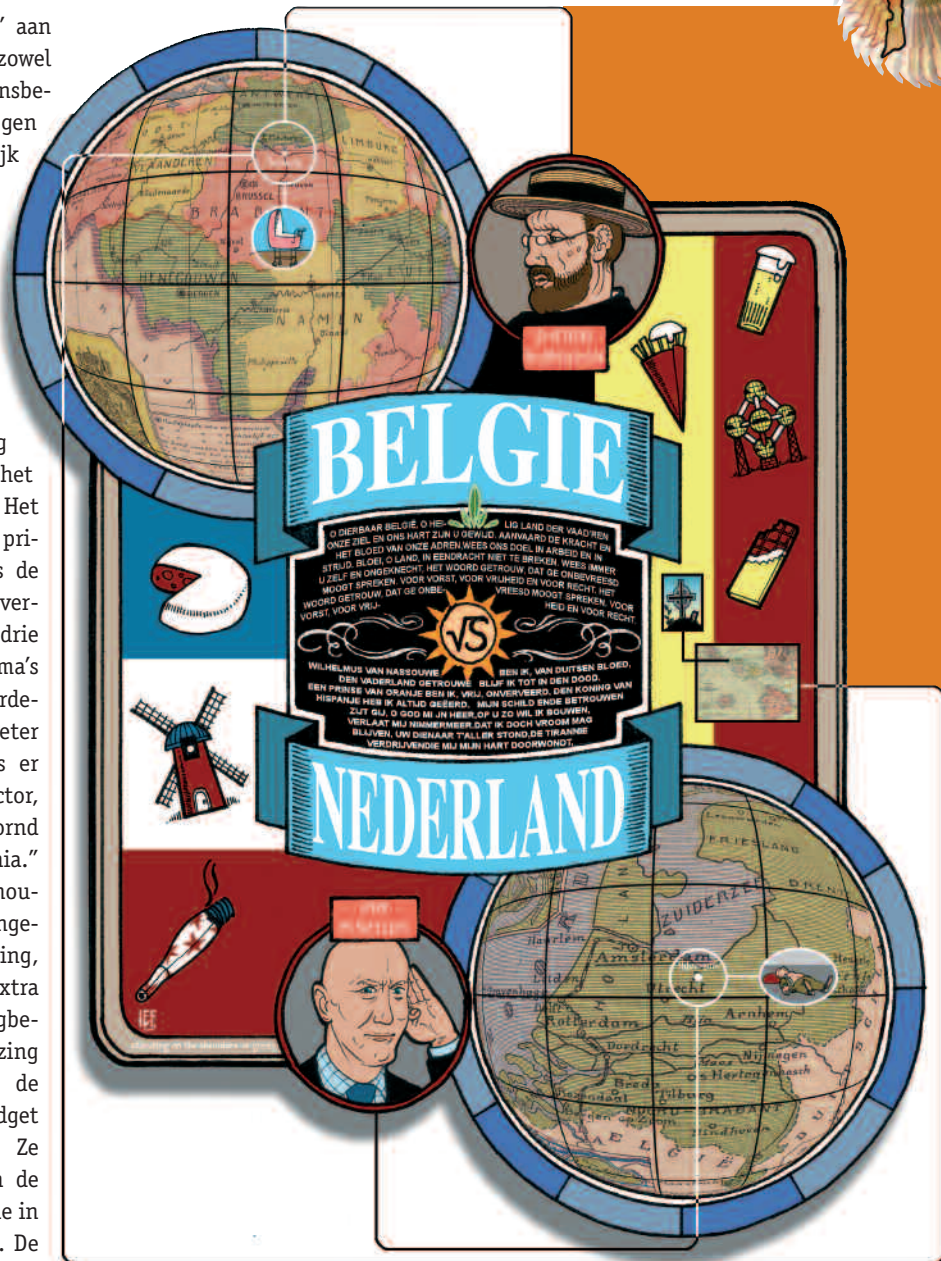
‘marktgerichte taken zorg & welzijn’ aan de slag te gaan. Dat ik drie jaar lang zowel in Nederland als in België inkomensbelasting moest betalen, viel wel tegen (*lacht*). Gelukkig is dat uiteindelijk opgelost.”

4 | Wat ziet u als de belangrijkste verschillpunten tussen het Vlaamse en Nederlandse Welzijnsbeleid?

“Nederland en Vlaanderen zijn als verzorgingsstaat sinds de jaren tachtig uit elkaar gegroeid. Nederland heeft een decentralisering gekend waarbij het zwaartepunt van het beleid op gemeentelijk niveau kwam. Het land heeft tegelijk gekozen voor een privatisering van de uitvoering. Het is de weg opgegaan van de Angelsaksische verzorgingsstaat. Vooral onder de eerste drie kabinetten Balkenende werden thema’s als burgerschap en eigen verantwoordelijkheid toonaangevend. Nu Jan Peter Balkenende met de PVDA regeert, is er weer wat meer geld voor de sociale sector, maar wellicht zal er niet worden getornd aan de keuzes van de voorbije decennia.”

“Vlaanderen heeft al die tijd vastgehouden aan collectieve verzorgingsarrangementen. Een collectieve zorgverzekering, waarvoor iedereen 25 euro per jaar extra betaalt, moet de toegenomen zorgbehoefte als gevolg van de vergrijzing opvangen. In Nederland zijn het de gemeenten die uitmaken hoe het budget voor de vergrijzing besteed wordt. Ze onderhandelen lagere uurtarieven in de thuiszorg, voeren een strenge indicatie in en doen beroep op eigen koopkracht. De sociale bescherming is daardoor lager dan in Vlaanderen.”

“Het gevolg is dat Nederlanders met een zekere afgunst naar Vlaanderen kijken.

lokale overheid kan de uitvoering van zijn beleid door de onderaannemer niet leiden of bijsturen.”

atief genomen om met een twintigtal mensen uit de sociale sector een paar keer per jaar informeel van gedachten te wisselen. Een kritische reflectie bij het nuttigen van een maaltijd, telkens op een andere locatie. Het eerste diner pensant heb ik georganiseerd in het Van Abbemuseum. Men vroeg me om even toe te lichten wat ik met een ‘diner dansant’ precies bedoelde (*lacht*). Inmiddels is het een begrip dat gesmaakt wordt.”

Jan Steyaert, een Vlaming in het Nederlandse zorgland

Nederland betreurt het afscheid van de sociale economie door de afschaffing van de Melkertbanen (de tewerkstelling van langdurig werklozen in de jaren negentig, nvdr). Ook de splitsing tussen beleid en uitvoering heeft een schaduwzijde. De

5 | Waaraan ergert u zich in Nederland?

“Een werklunch is meestal een sponzig broodje met een glas karnemelk. In de voorbije tien jaar heb ik geprobeerd om hen tot een meer Bourgondische cultuur te bekeren. Zo heb ik in Eindhoven het initi-

6 | Mieke Vogels zei vorig jaar in Weliswaar: “Welzijn is in Vlaanderen een innovatieve sector.” Hoe zit dat in Nederland?

“Ik noem Nederland wel eens een Trotskistisch land omdat er een permanente revolutie lijkt te woeden. De publieke dienstverlening wordt constant gereorganiseerd. De ene strategische verandering

Vlaamse en Hollandse armoede

Doctor in de psychologische wetenschappen en armoedespecialist *Tine Van Regenmortel* gaat twee dagen per week als lector aan de Fontys Hogescholen in Eindhoven werken. Ze wordt er de collega van Jan Steyaert.

Ze blijft evenwel docent aan de faculteit Sociale Wetenschappen van de KULeuven en geeft ook haar baan als projectleider Armoede en Sociale Integratie bij het Hoger Instituut Van de Arbeid (HIVA) niet op. "Leuven blijft mijn thuis, ik krijg er nu een tweede thuis bij. Er zal wel minder tijd zijn om zelf onderzoek te doen, maar ik zal de studie van de armoede in België en de implementatie van nieuwe methodieken blijven aansturen. Na bijna twintig

jaar bij het HIVA kijk ik uit naar mijn werk in Eindhoven. Ik zal er in een andere constellatie terecht komen. Het is ook een verademing dat ik bij de Fontys Hogescholen, in tegenstelling tot bij het HIVA, niet voortdurend op zoek zal moeten gaan naar externe financiering en nieuwe onderzoeksopdrachten. De onderwerpen blijven dezelfde. Ook in Eindhoven zal ik bezig zijn met maatschappelijk kwetsbare groepen, met methodiekontwikkeling, en met inhoudelijke en methodische zorgvernieuwing. Mijn werk is wetenschappelijk onderbouwd, maar het is vooral sterk op de praktijk en het beleid gericht. Dat maakt het boeiend. Armoede blijft in hoge mate onzichtbaar voor de modale burger

en wordt zwaar onderschat. Dat is in Nederland wellicht niet anders."

"In Nederland is de armoede nog meer aan het zicht onttrokken dan in Vlaanderen," weet collega Jan Steyaert. "Dat heeft te maken met de woningcorporaties. In Nederland was tot voor kort 60% van de huizen eigendom van wat wij huisvestingsmaatschappijen noemen. Vandaag is dit nog 40%. Dat is in vergelijking met de 5% in Vlaanderen nog altijd enorm veel. De woningcorporaties dragen zorg voor de woningen omdat het hun kapitaal is. Daarom zal je in Nederland geen verloederde wijken aantreffen. Maar achter de nette gevels is de armoede even schrijnend als in België." (EB)

wordt boven op de andere gestapeld. Vandaar het beeld van Nederland als het land van de praatcultuur. Er is echter nauwelijks ruimte voor toegewijde uitvoering. Wij Vlamingen maken minder plannen, maar we hebben meer oog voor de uitvoering, wat ons het imago van pragmatici en doeners oplevert."

7 | *Als u Vlaams minister van Welzijn zou zijn, wat zou u dan veranderen?*

"De vergelijking met Nederland leert dat

8 | *Wat kunnen we leren van Nederland?*

"Wat ik zeker zou missen als ik terug zou keren naar Vlaanderen is de degelijke kennisinfrastructuur. Onderzoeks- en adviesorganen als het Sociaal-Cultureel Planbureau, de Wetenschappelijke Raad Regeringsbeleid en de Raad Maatschappelijke Ontwikkeling leveren in Nederland uitstekende rapporten af. Het zijn sociale ijkpunten met een lange traditie, die wij in Vlaanderen helaas ontberen. Voorts blijft het boeiend om over de grens te kij-

nieke mensen weinig invloed gehad op het sociale beleid. Het is vooral de liberaal Gerrit Zalm (VVD) die in de twaalf jaar dat hij minister van Financiën was zijn stempel heeft gedrukt. Met zijn wantrouwen tegenover de collectieve sector en zijn nietsontziende liberaliseringdrang, was hij de stille kracht achter Balkenende."

10 | *Als u opnieuw zou kunnen kiezen, wordt het dan Vlaanderen of Nederland?*

"Ik kies voor drie opties: wonen in Vlaanderen en werken in Nederland en Engeland. Het is ook eerder toeval Nederland geworden. Als ik in Kortrijk had gewoond, was het misschien Frankrijk geweest. Het grensoverschrijdende maakt het boeiend."

"Nederland en Vlaanderen zijn als verzorgingsstaat uit elkaar gegroeid."

de minister van Welzijn zich best terughoudend en bescheiden opstelt. Hoewel elke minister de drang zal voelen om zich te profileren met strategische keuzes, profiteert Vlaanderen vandaag van het uitblijven van zo'n ingrijpende beslissingen. De minister kan beter vertrouwen geven aan de werkvloer en de mensen die dicht bij de uitvoering staan ondersteunen. Wat meer zelfvertrouwen zou de Vlaamse sociale sector niet misstaan, ook in de relatie met Nederland. We moeten af van het Calimero-effect: 'Zij zijn groot en ik ben klein.' Nederland heeft wel degelijk belangstelling voor Vlaamse initiatieven. Het inschakelen van ervaringsdeskundigen is maar één voorbeeld."

ken naar verschillen. We zetten in Eindhoven een promovendus in om na te gaan wat de contrasten langs beide kanten van de grens vertellen over beroepsinnovatie. Professioneel voyeurisme is een nuttig middel tegen bedrijfsblindheid."

9 | *Nederland is sinds Pim Fortuyn door een stormachtige periode gegaan. Heeft dat een weerslag op het welzijnsbeleid?*

"Vlaanderen heeft twintig jaar ervaring met politiek extreem-rechts. Nederland niet. Mensen als Pim Fortuyn, Geert Wilders en Rita Verdonck geven, of gaven, gestalte aan de zeer rechtse stem. Zij waren dus eigenlijk een vorm van achterstallig onderhoud in politiek Nederland. Maar rechtstreeks hebben deze mediage-

tekst | **Eric Bracke**
foto | **Jan Locus**
illustratie | **Ief Claessen**